

---

Hij had iets romantisch, maar ook iets onzakelijks.<sup>1</sup>

Beide Nederlanders in Tiberias hadden de bezetting als jong-volwassene beleefd. Snoek had joodse burgers helpen onderduiken in Renkum bij Arnhem, Pilon had deelgenomen aan het studentenverzet van de Universiteit van Amsterdam.<sup>2</sup> Snoek en Pilon hadden de deportaties met eigen ogen gezien. De laatste was blij geweest toen hij eind 1945 met echtgenote Christine Maria Lieuwke (Stijn) Wenholt (1922-2002) naar Indië kon vertrekken.

Vanuit Celebes trok het echtpaar in 1949 naar Israël. Op dat moment was al duidelijk dat de gereformeerde Pilon worstelde met traditionele kaders. Als gelovig mens was hij ervan overtuigd geraakt dat het Europese christendom had gefaald: tegenover de joden, tegenover de gekoloniseerde bevolking van Azië. Ergens zou een nieuw begin gemaakt moeten worden. Pilon keek daarbij over de grenzen van zijn eigen denominatie. De theologische heroriëntatie binnen de Nederlandse Hervormde Kerk, die van jodenzending probeerde over te gaan naar (getuigend) gesprek met Israël, boeide hem. In Heemstede, waar de Pilons een woning aangehouden hadden, voerde hij gesprekken met een jonge joodse vrouw die in de onderduik gereformeerd was geworden: Hanna-Louk van Stegeren-Keizer (1925-2011). Ze kwamen tot de conclusie dat het door de NHK nagestreefde ‘gesprek’ alleen kans van slagen had in een context die niet gedomineerd werd door het christendom: in de staat Israël, waar de joden eindelijk baas waren geworden in eigen huis. Pilon steunde de opbouw van deze staat door zijn werk als arts. Van Stegeren-Keizer merkte echter dat hij méér wilde:

Na de wereld van de volken leerde hij nu de wereld van de joden in Israël kennen, als het ware uit hun as herrezen. Was dit het volk dat bij God afgedaan had? Had de kerk de plaats van dat volk ingenomen? Waarom zou hun godsdienst achterhaald zijn en waardeloos geworden? Dat waren de vragen waarmee hij zich geconfronteerd wist.<sup>3</sup>

---

<sup>1</sup> Interview Johan M. Snoek, Rotterdam januari 1995.

<sup>2</sup> A. Kok en A.J. van Dijk, ‘Het illuster oratorisch dispuut S.E.S.A.M. in oorlogstijd’, op: [www.iodesesam.nl](http://www.iodesesam.nl).

<sup>3</sup> Interview met H.L. van Stegeren-Keizer, Heemstede 1995.

*Claude Muller-Duvernoy: oproep tot beëindiging van de jodenzending*

Het debat over de presentie van westerse christenen in Israël werd in 1957 op gang gebracht door de Zwitserse predikant Claude Muller-Duvernoy uit Neuchâtel. Hij werkte voor de Schweizerische Evangelische Judenmission, en leerde zo Israël kennen. Daar deed zich een ingrijpende verandering van zijn inzichten voor. Muller-Duvernoy bewonderde de hardheid van de jonge staat. Israël kon slechts op eigen kracht vertrouwen, omgeven als het land was door vijanden. Te midden van de trotse en dappere inwoners